

Projektarbejde i en tid med hyppige forandringer

Susanne V. Knudsen

Dr.phil. i dansk litteratur.
Lektor i dansk på Danmarks Lærerhøjskole.

Vi lever i en tid, hvor vi bevæger os fra projekt til projekt. Vi har netop afsluttet projekt påskeferie og er nu i gang med projekt sommerferie. På arbejdspladser igangsættes tekniske projekter, organisations- og samarbejdsprojekter. Enhver uddannelsesinstitution med respekt for fremtiden tilbyder projektorienteret undervisning.

Når projektarbejdet er så omsiggribende i folkeskolen, ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser, hænger det sammen med nye krav om kvalifikationer og kompetence på baggrund af store samfundsmæssige forandringer på alle niveauer. Undervisningen i faglige færdigheder og kundskaber er ikke tilstrækkelig for hverken aftagerne (de højere uddannelser og arbejdspladser) eller deltagerne (eleverne og de studerende).

Projektarbejdet i arbejdslivet

I firsernes stillingsannoncer blev der i firserne stillet krav om „omstillingsparathed“, „fleksibilitet“ og „mobilitet“. Disse annoncer var imidlertid primært rettet mod ledere i stillinger med en høj grad af uforudsigelighed. I dag er disse blevet generelle kvalifikationskrav, der også stilles til læreren og lagerarbejderen.

Netop i projektarbejdet kan deltagerne få mulighed for at udvikle sådanne kvalifikationer. Når et projekt igangsættes på en arbejdsplads, løftes dets deltagere ud af hverdagens rutiner og ind i projektet for at afprøve produkter, systemer og samarbejds måder. Projektet er også en éngangsforeteelse, der ikke kan gentages. I det øjeblik resultaterne fra projektet foreligger som brug-

bare, integreres de i den daglige drift, og projektet er afsluttet.

For at kunne deltage i et projekt må deltagerne nødvendigvis tolerere at blive trukket ud af det daglige rutinearbejde. De må kunne samarbejde med nye mennesker og ofte på tværs af faggrænser og ansættelsesvilkår, og de må kunne lade sig overraske undervejs i projektarbejdet.

Arbejde i forandringer, der er uforudsigelige, kan ses i lyset af, at vi lever i et samfund, der er karakteriseret ved, at ændringerne sker med stadig kortere intervaller. Der tales inden for filosofien om „kontingens“ i samfundet, dvs. et samfund, der er præget af kaos, uforudsigelighed og foranderlighed. Dette fører så med sig, at det enkelte menneske må lære at vælge og at orientere sig. Danmark er eksempelvis medlem af EU, hvilket betyder at vi ikke mere kan nøjes med at lære om os selv, men snarere må lære via 'den anden' og det, der er os fremmed.

Forskellige projekter i uddannelsessystemet

Fokus i projektarbejdet kan efter min mening lægges på (1) det faglige indhold, (2) samarbejdet og (3) udviklingen og problemløsningen (Knudsen).

(1) I de faglige projekter vil eleverne få mulighed for at demonstrere de kundskaber og færdigheder, som de har erhvervet sig i deres skoletid, samtidig med at de tilegner sig nye kundskaber og færdigheder. Denne type projekter forekommer i flere ungdomsuddannel-

ser. I gymnasiet og på HF kan de større skriftlige opgaver siges at være projekter, der tager afsæt i et fag og et fagområde, f.eks. den anglo-amerikanske gyselitteratur. De er projektarbejder i den forstand, at der er tale om at de indeholder en afgrænset opgave, der er forskellig fra den øvrige undervisning, samtidig med at de bygger på og udbygger undervisningen. Eleven arbejder individuelt i denne opgave, så en oplagt udviklingsmulighed vil være, at en klasse arbejder med et fælles, overordnet emne. Den enkelte elev vil da med sit arbejde skulle bidrage med perspektiver i et delemne, der har betydning for klassens fælles fortolkning af det overordnede emne.

(2) Hermed lærer eleven i gymnasiet og på HF også noget om samarbejdet. Væsentligt i projektarbejdet er, at deltagerne kan bruge hinandens viden og ressourcer, og at de undervejs i arbejdet kan håndtere konflikter.

(3) Alle projekter har i princippet fokus på udvikling, mens „udviklingsprojekter“ i faglitteraturen ofte er betegnelse for projekter, der primært igangsættes med det formål at de skal fremme kreativitet og uforudsete løsninger (cf. f. eks. Karvø & Pedersen, 1993). I udviklingsprojekter arbejdes der ud fra, hvordan fag og deltagere kan levere skæve vinkler og udfordrende perspektiver.

Problemet med problemformuleringen

I halvfjerdsere blev der opstillet principper for projektarbejdet såsom problemformulering, deltagerstyring, eksemplarisk læring, tværfaglighed og

praksisorientering. Et af de mest sejlivede principper synes at være problemformuleringen.

Argumentet er, at det er problemformuleringen, der viser, at der er tale om et projektarbejde og ikke et emnearbejde. Problemformuleringen sikrer, at deltagerne trænger bag det beskrivende og bag de overfladiske dataindsamlinger. Specielt fremhæves *hvorfor - spørgsmålet* som det, der gør, at deltagerne i projektarbejdet trænger i dybden og søger ind i årsagsforklaringer.

Problemet er imidlertid, at problemformuleringen ofte har indbyggede løsninger af problemet: *„Det er et problem, fordi...“* Hermed har deltagerne lukket af for overraskelser undervejs i projektarbejdet. De kloge deltagere sørger for, at deres problemformulering er så snæver og præcis, at de ved, at deres løsning bliver korrekt og sand. Men hvad er korrekthed og sandhed, hvis samfundet er karakteriseret ved at være kontingent og grænsenedbrydende? Hvem ejer korrektheden og sandheden? Polemisk formuleret gør lærerne det måske stadig, og de hjælper så eleverne med at formulere sig frem til projektets løsning. Men så forsvinder et andet af projektarbejdets traditionelle principper, nemlig deltagerstyringen.

Søren Christensen og Kristian Kreiner argumenterer i bogen *Projektledeelse i løst koblede systemer - ledelse og læring i en ufuldkommen verden* (Christensen & Kreiner, 1994) for, at deltagerne i projektet arbejder med en målsætning, der er så visionær, at den skaber motivation hos deltagerne og omgivelserne.

Målsætningen skal være så upræcis, at den giver rum for muligheder og stadige ændringer, samtidig med at den er så præcis, at den overbeviser ledelsen om, at projektet er værd at igangsætte, idet det vil føre frem til en løsning eller vise, at en løsning ikke er mulig. Eksempelvis skriver de to forfattere:

„At ville sikre sig en fremtid på PC-markedet kan godt lede til en fornuftig, indledende beslutning om, at det nye produkt skal være en 16-bit maskine; men hvis hele markedet i mellemtiden retter sin kærlighed mod 32-bit maskiner, er der ingen hold i visionen, hvis man stædigt fastholder sit projektmål.“ (s. 61)

Udgangspunktet for projektarbejdet i det citerede eksempel er, at der arbejdes med kaos, hvor deltagerne ikke ved, hvor de kommer hen, og de ved ikke, hvordan projektet bliver afsluttet. De har en målsætning, indtil en ny dukker op. Et sådant kaotisk udviklingsprojekt vil være nyt og anderledes i flere folke- og gymnasieskoler og på de højere læreanstalter.

Nogle lærere finder, at et sådant projekt er underlødigt, opløsende, ukontrollabelt m.m. Det bliver rent ud sagt „kaos“. Lærerne vil mene, at netop problemformuleringen sikrer fagligheden, strukturen og ordenen. Men hvad nu hvis vi lærere med vores faglighed, struktur og orden er med til at dequalificere de kommende deltagere i arbejdslivet?

Læreren og projektarbejdet

I stedet for at læreren udelukkende underviser med henblik på at proppe vi-

den i hovedet på eleverne for, at de har „noget“ at relatere sig til i projektarbejdet, kan projektet som pædagogisk metode vende undervisningen på hovedet, så der også læres ved at blive opmærksom på, hvad jeg som elev, jeg som lærer eller vi som klassen mangler i undervisningen for at kunne komme videre med det næste projekt. Derved kan projektarbejdet være basis for at rejse krav om hvad deltagerne ønsker i den videre undervisning inden for det enkelte fag og på tværs af fagene.

Deltagerstyringen som princip i projektarbejdet er med projektopgaven i folkeskolen blevet søgt ændret til fællesstyring. Hans Jørgen Kristensen skriver i Information/24 fra Undervisningsministeriet:

„Princippet om fællesstyring bliver ofte kaldt princippet om deltagerstyring. I den forbindelse har man så talt om læreren som konsulent. Af en eller anden grund er dette ofte blevet forstået på den måde, at deltagerne er eleverne, ikke lærerne. Måske er dette blevet forstærket gennem en opfattelse af elevernes medbestemmelse, hvor det lille „med“ tit er blevet glemt.“

Med fællesstyringen lægges der vægt på, at også lærerne er deltagere i projektarbejdet. Lærerne og eleverne vil deltage på forskellige måder. Men med denne formulering tages der afstand fra den laden-stå-til-pædagogik, der har præget nogle læreres deltagelse i projektarbejdet.

Med fællesstyringen lægges der op til varierede funktioner for lærerne og eleverne.

Børn og unge i projektarbejdet

Nu er det heldigvis ikke kun arbejdslivet og uddannelsesinstitutionerne, der har nødvendiggjort projektarbejdet. Børn og unge mangler noget og har behov for noget andet, end den traditionelle undervisning kan give dem. Flere elever ikke alene keder sig; men de siger også højlydt, at de keder sig, eller de er synligt fraværende. Sådanne observationer har bestemt også været positivt stimulerende for projektpædagogikkens udvikling.

En del børn og unge er i dag yderst selvreflekterende og selvrelaterende. De spørger „Hvor skal vi hen du?“ - og lader sig ikke dirigere af „Se at komme derhen du!“

I det gode projektarbejde med udviklingsmuligheder og deltageransvar vil de fleste børn og unge gerne arbejde. De er faktisk meget engagerede og vil gerne lære af sig selv og af hinanden. Men først tænker de unge på, hvordan projektarbejdet kan fornøje og udvikle hende/ham selv. Han/hun falder også fra, hvis projektet undervejs bliver for kedeligt. Projektet skal være forbundet med lyst. Det skal være sjovt, spændende og varieret.

Vi kalder undertiden børn og unge med selvrelatering for egoistiske og de rastløse for zappere; projektarbejdet kan være et af de mulige steder, hvor selvrelateringen og rastløsheden bruges som ressourcer. (I *Vejene videre*, op.cit. giver jeg forskellige eksempler på selvrelateringen (s. 32 ff)). Måske er disse børn og unge i virkeligheden

dem, der klarer sig bedst i det kontingente samfund?

Litteratur

Christensen, Søren og Kristian Kreiner:
Projektledelse i løst koblede systemer - ledelse

og læring i en ufuldkommen verden, Kbh.: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1994. 61 s.
Karvø, Michael og Lars Bo Pedersen: Projektledelse - i tværfaglige teams, Kbh.: Schultz, 1993. 259 s.

Knudsen, Susanne V.: Vejene videre. Projektopgaven fortsætter. Vejle, Kroghs Forlag, 1996. 133 s.

SPROG ER POLITIK!

Sprog er politik, og politik er tit udtryk for økonomiske interesser. Men sprog er også et grundlæggende vilkår for menneskelig udfoldelse, og dermed en demokratisk faktor, der desværre tit bliver overset. Derfor er der behov for en politisk stillingtagen til sprog, og derfor er der behov for et forum. En sprogpolitisk forening.

Den Europæiske Union har et problem med sprogene. Men hvad er løsningen? Hvad sker der, når EU udvides med flere sprog? Europa-Kommissionen har formuleret målsætningen om det flersprogede Europa, og har samtidig placeret sprogene under subsidiaritetsprincippet: et nationalt anliggende. Skal vi acceptere det? Skal vi acceptere, at der praktisk talt ikke bliver produceret sprogteknologi med dansk, eller svensk, eller finsk, eller portugisisk, eller græsk, eller katalansk, eller slaviske sprog? Eller skal vi kræve, at EU bidrager aktivt? I Tyrkiet er kurdisk forbudt, og hvad med grønlandsk? Modsat har Sydafrika vedtaget ny forfatning med 11 officielle sprog! For danske akademikere og forskere er det dequalificerende at publicere resultater på dansk, og nogle fagområder har helt mistet dansk terminologi! Og hvad med indvandrerne, i skolen og på arbejdsmarkedet?

Eksemplerne er mangfoldige, og interessen er stor. Nordisk Råd holder møde om de skandinaviske sprog, Det Fri Aktuelt kører artikelserie om truede sprog. Og alle mødes vi i netværk, faglige og fagpolitiske foreninger og akademiske fora og forsikrer hinanden om at nu må der gøres noget.

Og nu bliver der gjort noget! Der er behov for en sprogpolitisk forening på tværs, hvor vi kan udtrykke vores meninger uden at skulle føre beviser for sandheden, en forening der kan samle penge til formulerede strategier og målsætninger, en forening der kan skabe en offentlighed, og som kan være en platform for aktiviteter ind i vores politiske partier.

Ultimo maj holdes stiftende generalforsamling i Sprogpolitisk Forening. Hvis du vil med, eller hvis du vil vide mere, kan du kontakte undertegnede:

Jørgen Christian Wind Nielsen, Mylius Erichsens Allé 27, 2900 Hellerup.
Tlf.: 39622720. E-mail: 101767.2773@compuserve.com